

лѣваючы и состраждучи упадку ближнихъ своихъ, з наверхена и обочанясе ихъ тѣшити и радовати рачей, а не наругатися повинни естесмо. Што же такъ христоролюбіе Ваше учинити зезволите намѣй не вонтнимъ. А за тымъ ласка Божая и благословеніе смиренія нашего Архиперейское нехай застаеъ и пребываеъ з вами въ вѣки. Даъ N^а 1).

XXXV.

Извлеченіе изъ рукописнаго сборника, содержащаго описаніе (дневникъ) сейма, бывшаго въ Варшавѣ

въ мартъ и апрѣль 1638 г.

23. Martii. . . Przystąpili zatym ad Pacta Conventa, w ktorych punkt najpierwszy *de Religione* wzieni naprzod P. Evangelicy: serio się upominali y uskarżali tego, iż się im gwałtow prawie dzieie, iż następuią na ich wyznanie y wolności szlacheckie. Po długich altercaciach chciał P. Starosta Sochaszewski stosownemi dochodami (sic) J. K. M., ale to mu nieuszło. Interim P. P. Posłowie Sandomirscy, mianowicie P. Serucki, Sekr. J. K. M., poczeli się uskarżac y przekładac to, co się stało, t. e., de crucifigo fracto. Zaraz okrzyk wielki uczyniono, aby się sucho nie odarło tym niecnotliwym zbrodnikom, ale aby poenam na nich postanowie y inquisitią uczynic. P. P. Evangelicy nie barzo serio się oto zrozumieli. P. Wieloweyski katolik pieknie się przytym opponował, żeby się iaka krzywda, iakie praeiudicium niedziało. Lecz iż się nie rychło Panowie Posłowie drudzy postrzegli, stanęło to, że posłali do K. J. M. P. Skarszewskiego, Podstolego Sendomierskiego, który tak przed K. J. M. notał, że niezbedne Arianstwo Rak(owskie) et. caet. et. caet. in contemptum Dei ważeło się zbic, patluc y podeptac wyobrażenie P. Izbawicela naszego, aby ten iaszczurcy iad nie szyrzył się, prosi Poselska Izba, abyś W. K. M.

1) Грамоты діаконамъ, „приходящимъ отъ униі къ церковному единенію“, по содержанию совершенно однородны съ священническими грамотами на данные случаи,—за исключеніемъ нѣсколькихъ выраженій, само собою подразумеваемыхъ (т. е. вмѣсто священникъ—діаконъ; вмѣсто: „во всѣхъ своихъ потребахъ духовныхъ до него приходити и омыхъ отъ него заживати не обаялися“—„до всѣхъ діаконскихъ послугъ церковныхъ припуцонный былъ“ и т. п.

Autoritate sua y tey Izby y Conventu wszystkiego na inquisitią zesłać raczył y temu zabieżyć. Od K. J. M. odpowiedział X. Canclerz, dziękując za taką zelositate, ochotnie pozwała K. J. M. na inquisitią y prosi, abo to y prędko odprawowano y do executiey aby takie srogie excessy tu na Seymie przysły, żadnych delatiey y progressow prawnych niezaciągając. Tu się dopiero Panowie Evangelicy na te odpowiedz odezwali, że to przeciwko prawu, niechay będzie inquisitia suo modo et via, żebysmy sobie prawo nie naruszało, ale nie rychło iuż, po czasie. Za czym poczeli zas o Religiey Greckiey, ale nie skonczyli dzis. Powiedział tec to J. M. X. Biskup Kuiawski Kr. Jego M. o radzie tajemney, tak o inquisitiey: Lubo masz W. K. M. tę moc zesłać na inquisitię, a pogotowiu kiedy izba poselska na to pozwała y prosi. Ale executia aby szeregowym sposobem isc nie miała, nie tak zaraz tu na seymie wykonowana była, to mu się nie zda.

24 Martii. Naypierwiev chodzili Panowie Posłowie wysłani do J. K. M. w sprawie P. P. Ewangelikow, o znieważenie Ciała, y tym co się im dostało w Wilnie o inquisitię; nie zostali ieszcze J. K. M. w Senacie y wrocili się. Przystąpili do Religiey Greckiey. Rus sobie była wymogła na Electiey u K. J. M. y na Seymie potym, aby uniacy Cerkwie, im gwałtem odebrane, powrocali y władictwo Mohilowskie. Przeciwko czemu uczynieło ich nie mało protestatie, ktore też oni oraz zniesc usiłowali y declarowali się, że do niczego nie przystąpią a ni dadzą ni o czym mowic, aż uspokoieni będą w powrocceniu cerkiew swoich y Władictwa, w wzniesieniu protestatiach, wielkimi ratiami cetrabant. Mediując to niektorzy prosili, abo to puscili na uspokoienie powagą K. J. M. Pozwolili cum ea conditione, że do niczego nie przystąpią, aż się im w tym satisfactia stanie; zawiesili to do suboty a tym czasem submitował się im P. Marszałek Poselski z Jzba Poselska intercedowac do K. J. M., aby im zadosci się stało.....

27 Martii. Tylko petita woiewodstw wszystkich wnoszone były, z kłorych niektore przyjęto, większą czescią zmazono, ktorym controktowali.

29 Martii. Zszedszy się do Jzby Poselskiey, uprosił sobie P. Soltyka nieiaki audientią, ktory mowił to, że Banit nie ma siedziec w kole Poselskim; a mowił to na Pana Kisiela, Podkomorzego Czernihowskiego. Pan Kisiel powiedział, purgując się, że iuż kassowana banicia, a cassatiey tu nie miał z sobą. Długo Koło Poselskie o to al-

terkowało: czy ma, czy nie ma siedzieć. Puszczono to pro vota, czy ma siedzieć, czy ma być suspensa ta sprawa, czy plane nic. Przewyższyli kreskami ci P. Posłowie, którzy mówili, aby suspensa. Miedzy ktoremi jeden Litewski poseł rzekł: proszę wielce z mey strony, aby był J. M. suspensus. Obrocili to na złą stronę y wszyscy się od smiechu ledwie nie popukali.

Jednak P. Kisiel Podkomorzy siedzi w izbie Poselskiej, qua ratione do tego przyszedł, niewiem.

10 *Aprilis*. Sądzone y czytano petita rozne, miedzy ktoremi y to też było. Szlachcic jeden wniosł petitum y prosił Koła Poselskiego imieniem braci swey y swoim też imieniem, aby nad nimi wszaliwszy się tak wielką braci swey, a do tego bene meritis de Republica do czci ich powracali, ktorych iest do kilka set czci odsądzonych, a to dla tey przyczyny, iż pod czas Uniey weszli kupą do cerkwie, powiadając, że dla tego czci osądzeni; na co aby się im satisfactio stała pozwoili Koło Poselskie, oprócz P. Podczaszego Koronnego y Podkomorzego Przemyskiego Frydra. Sine contradicentibus nic nie stało.

13 *Apr.*. Interim Rus swoje petita wniosła, aby byli w Religiey swey uspokoieni...

P. Kisiel, uprosiwszy audientią, mówił rigore y mocno y rationaliter stawał, prosząc y protestując się, iż do niczego nie przystąpią, iesli Rus Greckiey Religiey uspokoiona nie będzie. Wywodził szeroko gravamina wielkie tak na Trybunałach iako y gdzie indzey, iako ich pozwami y wielkimi woynami nakrywano y nakrywaią y exertitium Religiey bronia; szeroko wywodził y dowodził w Litwie pozwami y winami o to okrytemi, tego barzo żadając, aby takie rzeczy, ktore Seymem bywaią stanowione w pokoju dissidentow, aby też na Seymie sądzono y aby Trybunał przeciwko tym pactom do sądow nie pociągnął; słusnie y wiele racie dawał, iż za nic nasze Pacta, ktore toto cum Rempublicam stanowimy, kiedy ich nam psuią Trybunały.

Potym Pan Podczaszy Koronny powstawszy, chciał zagasic Rus.

Potym P. P. Greckiey Religiey: P. Kisiel, Podkomorzy Czerniechowski y kniaz Czetwertinski poczeli też okrzykac P. Podczaszego Koronnego. P. Podczaszy, uspokoiwszy się, uprosił audientią sobie y mówił z czcą y powinszowaniem.

P. Podkomorzy Czerniechowski powiedział: Ponieważ inaczey J. M. Pan Podczaszy y ia też inaczey, Boże tego nie day, abym wszel-

kiedy całości y skromności tu nie miał observare. Poteźnie znowu się opponował cum protestatione, iż do niczego nie przystąpią, ażby mu się satisfactio stała. Wielkie Exorbitantie y enormes przytoczył, mianowice exemplum P. Hulewicza władcy y 120 szlachty z nim niewinne czci odsązonych.—P. Podkomorzy Przemycki ozwał się przeciwko temu y opugnował temu mocno, mówiąc że mi słusznie stało,—y potkało ich to.

P. Niemierycz ozwał się przy P. P. Religii Greckiej, mówiąc, że potrzeba dwie rzeczy obserwowac: 1) aequitatem causae; 2) samo prawo, które mają; przeciwko Frydrowi to.—Podkomorzy Czernichowski po tym; altercowali długo z sobą.

Pan Podczaszy Koronny, P. Niemierzyski: nie dziw że W. M. Rusi broni, kiedy W. M. y Lemburku umiał bronić. Śmiali się s tego.

Potym J. M. P. Gorayski ozwał się przy Rusi, mianowicie przy prawach y wolnościach szlacheckich, firmiter y rationaliter trzy rzeczy wywodził: 1) Compromis, 2) robor, 3) novitatem casus.

P. Sędzia Bronski ozwał się przeciwko temu.

Potym P. Podkomorzy Krakowski rzekł (Panu Kisielowi, Podkomarzemu Czernichowskiemu y inszym Graeckiej Religii, kiedy się uskarżał na Xięży): byście wy diabła chcieli; nas xięża, katolików, szarpają y trudnią, a was by nie mieli? Sędzego Bronskiego P. Kisiel pięknie zniósł y rationabiliter.

P. Marszałek nawet sam przeciwko iemu się ozwał, co na Greckiej Religii ludzie następował, y tak długo rationibus certabant z sobą.—Gdy altercowali, ozwał się Pan Szczacki, Poseł Sendomirski, sekretarz J. K. M.: Miłosciwe Panowie! unum corpus sumus, nie swarżcie się.

P. Podkomorzy Czernichowski Kisiel replikował: W. Mosc, P. Sekretarze, choc unum corpus sumus, przecie W. M. nie wie o tym, kiedy ia płacę dziesięć tysięcy winy: nic to W. P. nie tknie.

J. M. P. Gorayski potym ozwał się y medium podał, aby Trybunał y sąd referował się do Constitutii anni 1632, na Electii y Convocatii postanowionej.

Potym P. Kisiel, Podkomorzy Czernichowski, ozwał się: M. P. iestescie tak obidientissimi filii Patri vestro; czynicie zaraz co każe, przysłał kawalerią, chcielicie ją wprowadzić do Korony, a przy wolnościach nie stoicie, y nam, braci swoiey, ich deroguiecie. Naostatek

odłożyli do iutra; rozeszli się re infecta, nil conclusum. P. Twardowski poczeł czytać rachunek P. Podskarbiego y nie skonczył, bo się rozeszli.

16 Apr. . . . P. Podkomorzy Czernichowski ozwał się z Religią, nad którą nic kosztowniejszego byc nie może; a to nie bralismy przecię czasu, nescio quo autore ten Seym tak spełzył. Choc byśmy byli in ordine się zasadzili in proposito, choc byśmy etiam novum praeparationem o niczym nie dali mowic, słuszniebyśmy to beli uczynili, bo prawa swego pominamy, in Pactis poprzysiężonego. Pyta się P. Marszałek: ieżeli tylko mowic będziemy, ponieważ nas czas excludit, o zapłacie woysku, o obronie Ukrainy, czy a privatis disideriis.—Pan Podkomorzy skarży się na czas straty.

P. Podsądek Sierucki: Przystępmy do słuchania relatyey z Deputy u P. Krakowskiego, potym słuchac będziemy rachunkow.

P. Podkomorzy Czernichowski powiada, że nic conclusiue, dotąd niemowiomy teraz o Religiey Greckiey czas, a przynamniemy w tak słuszney sprawie do K. J. M., aby autoritatem Regiam włożył w to, aby nas uspokoił.—Pan Podkomorzy Przemyski na posłanie do K. J. M-ci nie pozwala; o prolongatyey nie myśli; obawia się żeby tylko w Jzbie tey napotym podatkow nie uchwalano, a od inszych spraw R. Pospolitey aby nie odpadła, P. P. Religiey Greckiey prosił, żeby do słusznych rzeczy przystępowali. . . .

Kisiel: Niemowimy o czym inszym, aby domicilium libertatis nostrae powstawała wcale, to iako umowimy, potym będziemy kontrowersowac oczym pierwey mowic. . . . In tantum pozwalam na rachunki, in quantum Religia moia uspokoiona będzie. . . . Dzień ten rzucając materią na materią stracili, iutro o godzinie osmey obiecuie się zesc do Jzby Poselskiey, y co concludowawszy, szli potym na gore.

20 Apr. Czytali constitutią, którą aby summarius processus był zniesiony, y aby ani Katolicy ani Ewangelicy (Arianow ekskludowali w ney) nie byli sądzeni

P. Kracyzy Koronny o to mowił, że kogo będziemy winowac, zesmy ieszcze nic nie postanowili, kilka niedziel mieszkaiąc; a do braci swey odniesiemy, każdy, rozumiem, powie co tu wniosł, a nic nie otrzymał.—P. Kisiel, Podkomorzy Czernihowski, rzekł: M. P. Bracia, man nadzieją w Bogu, że choc troche czasu mamy, przecię deponendo

contentionem animorum wydołac tym sprawom choc exiguum tempus przecię sufficet, przystąpiemy zaraz do czytania constitutiei, iesli nie, tedy chocbysmy y tydzien y rok mowili, y controwersowali, y prolongatiei pozwolili, nie pomoże nic, ieżeli contentionem animorum nie złożymy.

P. Podczaszy Koronny, uprosiwszy audientią, mowił, że iuż tylko godzin, kilka mamy Seymow, a ieszczes my de anima Seymu nie mowili. Jednak powiadaia, że anima Seymu petita przywatnie. Ja zas mowie, że obrona od nieprzyziaciela y zapłata żołnierzowi. Jesli to nie postanowimy actum, de tota Republica Confederatia pewna. Mowił potym, aby Seym prolongowac kilka dni lepiej iest, niż żeby miała zienac Republica.

Potym posłowie inszy na to żadną żywą miarą nie chcieli pozwolic, mianowicie Wołynscy, powiedaiąc że o tym artykuł maią, aby nie nie prolongowac; victi iednak rationibus, pozwolili na dwa dni choc z ciężką będą.

22 Apr. Poczeli sessią od czytania constitutiei.—Czytał nayperwey constitucią P. Marszałek Poselski strony Religiey Greckiey, re-assumuiąc constitucią an. 1627 o tym że y stosuiąc do constituciei an. 1635.—P. Podczaszy Koronny y Frydro, Podkomorzy Przemyski, co temu contradikowali, pozwolili. Czytalismy ia P. Marszałek, Potym starosta Brzeski chcąc ia mealidowac: chcę, aby dołożono w walnych exertitiach każdego. Zawisza, Pisarz Litew., przeciw temu poczał y zbił go ratiami. P. Sędzia Wschowski rationaliter stanął.—P. Podczaszy Koronny z P. Frydrem, pozwoliwszy pierwey, znowu contradicowali y na Constitucyą żadną miarą pozwolic nie chcieli.—P. Twardowski wyliczał wielkie aggravatie, klore Rus ponosi od Tribunalow w takich sprawach, y one szyroce wywodził, aż nakoniec P. Podczaszy Koronny z Podkomorzym Przemyskim Frydrem uwierzywszy pozwolili, aby constitucią okresic 1627.—J. M. P. Gorayski że ta constitucia 1627 an. nie dosyc, trzeba by ia ieszcze lepiej okresic y eluudowac.—Replikował pan Fredro z Dubrowskim, Podstolim Przemyskim, mowiac, że na legacie novum nie pozwolimy, starych praw się trzymac będziemy.—Potym P. Kisiel, Podkomorzy Czernihowski, rzekł: M. P. Marszałku, przystąpmy do obrony, bo widząc, że ich M. pozwolili byli na moy artykuł, teraz znowu palinodiam canunt, że wszystkiego nie, co byli pozwolili,—y protestował się do

niczego, oprócz obrony, nie przystępować, jeśli jego artykuł z strony Religii nie stanie; widząc, że jeszcze spaw takich sieła, które mogą seym rozzerwać rzekł: iż W. M. rozumiecie, że moia sprawa zatrudnia y miesza W. M. między sobą. Otoż ja z swoimi ustępuję, W. M. o swoich mowcie, z tym dokładem y eadem protestatione, że to wszystko ma być w ritum, co kolwiek postanowicie, jeśli mey artykuł nie stanie.

23 April.... Potym P. Kisiel protestował się solenniter, iż żadną miarą nie przystąpi do niczego aż perwiey Relia Grecka uspokoiąca cale będzie, w czym satisfactey nie wziął, bo odłożyli do iutra; iednak przecie potym reasumowali constitutią A. 1635.

24 April. P. Marszałek propositią czynił o tym, aby ante omnia przystąpić do constituciei czytania Religii Greckiej, y rzekł: wiadoma W. Mosciom protestacia I. M. P. Podkomorzego Czernihowskięgo, którą deklarował, że do niczego nie przystąpi y nic nie pozwoli aż Religia Grecka Constitucią warowana będzie. A toż czytano teraz Constitucią, na którą W. M. zgodzili unanimiter, a dawna iest tylko ią teraz reassumuiecie. Staneła zgoda.

Примѣч. 1) Вышеприведенныя извлеченія изъ сеймоваго дневника 1638 года печатаются нами по рукописному сборнику (in 4), находящемуся въ библиотекѣ Краковскаго Ягеллонскаго Университета, подъ № 2285; здѣсь, означенный дневникъ занимаетъ л.л. 5—28 и имѣетъ въ началѣ слѣдующее надписаніе (заглавіе): „Diarivs sev dzieie seymu Warszawskiego, an. 1638 złożonego pro die 10 Martii, pisany przez mie Z. L^{oo} w Warszawie anno eodem pod Marszałkowstwem J. M. P. Lukasza Opalinskiego, Starosty Powidzickiego, Marszałka Koła Poselskiego, zgodnie obrannego anno eodem“.

2) Адамъ Кисель, столь часто упоминаемый въ сеймовомъ дневникѣ 1638 года, долженъ быть причисленъ къ самымъ ревностнымъ и энергичнымъ защитникамъ православія за разсматриваемое нами время. Постоянно избираемый на сеймы посломъ, онъ первѣе всего выдвигалъ здѣсь на сцену религіозный вопросъ и краснорѣчиво, а вмѣстѣ съ тѣмъ стойко и рѣшительно отстаивалъ права православной церкви, урѣзать которыя было постоянною задачею немалочисленной въ то время ультра-католической партіи. И достаточно внимательно просмотрѣть приведенныя нами выдержки изъ сеймоваго дневника, чтобы не считать одними панегирическими фразами слѣдующее заявленіе Виленскаго православнаго братства о дѣятельности, въ интересахъ своей церкви, этого сподвижника П. Могилы. Свидѣтельствомъ твоей ревности и неусыпныхъ трудовъ—говорятъ братчики, об-

ращался къ Киселю— „все сеймы, сеймики и зъезды, на которихъ съся горячо з великимъ у всѣхъ подивенъемъ о благочестіе оставлялъ и оставляешь: и безъ задрости признати то каждый мусить, же штокольвекъ народъ Православный Рускій за щасливаго панованя наяснѣйшаго и незвытяжного Короля Его М. Владислава Четвертаго, Пана нашего М, по розныхъ отъ противныхъ и покою невычливыхъ ангарияхъ, охолоды и вытхненя заживаетъ, *то по болшой части, по Бозъ за Вм., нашего М. П., старанемъ матъ*“ . (Изъ посвятительной предмовы Адаму Киселю, помѣщенной въ началѣ изданныхъ въ 1635 г., въ Вильнѣ, *Молитвъ повседневныхъ*). Съ большею похвалою отзывается о дѣятельности Киселя въ интересахъ православія на сеймахъ *конвокаціонномъ* (послѣ смерти Сигизмунда III), *избирательномъ*, *коронаціонномъ* и *Варшавскомъ 1635 года* и мстиславскій епископъ Сильвестръ Коссовъ въ посвященіи означенному ратоборцу за православіе своего *Paterikon'a* (изд. 1635 г. въ К. печ. Лаврѣ); подобныя похвалы за ту же дѣятельность Киселя встрѣчаемъ и въ посвященіи ему Слѣзкою своего *Триодіона* (Львовъ, 1642 года). Въ послѣднихъ двухъ посвященіяхъ сообщаются нѣкоторыя біографическія свѣдѣнія какъ о самомъ Адамѣ, такъ и его родичахъ,—причемъ, по обычаю того времени, родословное дерево ихъ (не особенно „старожитное“) возводится ко временамъ Владиміра св. (къ военачальнику Свѣнтольдичу, получившему названіе *Киселя* за свою находчивость по отношенію къ печенѣгамъ; извѣстное по лѣтописи угощеніе ихъ киселемъ). Такъ какъ эта часть посвященій имѣетъ до извѣстной степени историческій интересъ и даже кое гдѣ исправляетъ неточности, вравшіяся въ біографическіе очерки объ А. Киселѣ, то нелишнимъ считаемъ привести здѣсь извлеченіе соответствующихъ нашей цѣли мѣстъ изъ Слѣзкинскаго изданія. (Замѣтимъ, что Слезка въ самыхъ широкихъ размѣрахъ, большею частію дословно, пользуется посвященіемъ Коссова; но кое что вноситъ и отъ себя, такъ какъ *Триодіонъ* вышелъ спустя семь лѣтъ послѣ *Патерикона*). Восхваляя Киселя за то, что онъ какъ въ Колѣ посольскомъ, такъ и въ Сенатѣ, заботясь объ общемъ благѣ, „зъ подивенемъ всѣхъ“ подавалъ свои „вота“ и много дѣлалъ услугъ Рѣчи Посполитой, напр., „въ конфидераціи Хотѣнской, въ разведенію козацкихъ громадъ, въ успокоенію народу Російскаго и задержаню правъ и свободъ старожитныхъ,“—Слѣзка продолжаетъ:

... такъ частокрѣтъ Помазанецъ Бжій маючи вѣзгладъ на вѣрныи а правѣ кровавыи послуги Йисне Кел: Вашей, столецъ Сенатѣскій при Бѣку своѣмъ презентовалъ; которогось еднакъ Йисне Кел: Ваша [не абы погоржаючи стрѣ Бже Ласкою Паискою] не пріймовѣ: аѣ снатъ длѣ тогѣ абысь Йисне Келм: Ваша въ Колѣ Поселско засѣдаючи, тымъ лепѣи Королѣви егѣ

Мѣти и Речи посполитой оуслужити мѳгыз. Кѣнцъ и вѣ тымѣмъ не мѣншѣ
 вѣспонаѳлость оумыслу и срѣда замыкаѣ Иѣсне Кел: Кѣшей: поневажъ жѣдной
 Ѣзпедичѣей не выдѳ, которѳи высь ѣвѣ самъ вѣ совѣ и прѣ севѣ, ѣвѣ вѣ
 Прѳдѣкахѣ своиуъ немѣвѣ Репрезентоваѣти. Нехѳчѣ тутѣ на памѣтѣ приводѣ-
 ти тѣ мнѳго Ишгилъ старѣуъ порѳзныѣ краѣнахѣ Корѳнныѣ на Прѳдѣкѣ
 Иѣсне Келмѳ: Кѣшей оусыпаны; на памѣтѣ тѣлко приведу нѣкоторыѣ, ѣакѣ
 тѳ вѣперѣ Андрѣмъ Киселѣмъ, которѣи гдѣ южѣ Пѳлскѣи войнѣ наступѣли,
 прелѳжѳныѣ на Кѣевѣ вѣдучѣ, при столицѣ здорѳвѣемъ печѣтовалѣ: ѳ По-
 томѣство ѣгѳ рѳвно зѣ Кѣевѳ до Нѣгаснѣйшѣи Корѳлѣ Иуъ Мѣтей Пѳлскѣи
 достѣлѳсѣ: и стѳгѳ тѳ потомѣства ѳныѣ Валѣчныѣ Алѣксѣндрѣ Кисѣль повѣстѣ
 зѣ Кнѣжныѣ Свѣтопѳлковны Четверѣнскѣи слѳжѳеныѣ, которѣи гдѣ Мѣрсѣ
 Крѳвѣвыѣ мѣжи Владислѣвомъ и Свѣдрикѣмъ подѣбѣл чинѣл, полѣгл: зѣщо
 Нѣкиничѣ Дорѳгиничѣ [кѳторѣи и до тѳгѳ чѣсу вѣ Дѳму тѣмъ zostѳютѣ],
 Сынѳви ѣгѳ зѣ Немѣрѣиовны слѳжѳѳному, а Прѣдѣдови Иѣсне Келмѳ: Кѣ-
 шей падѣныѣ сѣтъ. Тѣжѣ и Дѣдѣ Иѣсне Кел: кѣшей Гнѣвошъ Кисѣль зѣ
 Мѣчанки слѳжѳѳныѣ на плѣцу Мѣрсѳвыѣ пѳ Оршею вѣ ѳной слѣвнѳи вѣт-
 вѣ, Дворѣнныѣ Жѣгмѣнта пѣршѳго стѳи памѣти Корѳлѣмъ пѳлскѳго, пѳ Рѣ-
 имѣнтѳ несмерѣтелѳи памѣти Гѣмѣна Кнѣжѣти Констанѣина Острѳбскѳго, слѣ-
 внѣ запечѣтовѣ. Сокаѣлскѣи Мѳгѣлы, и тѣи Дѣмѣтрѣи Кисѣль, зѣ Гулевѣчѳвны
 слѳжѳѳного погрѣвѣли: ѣ нѣдѳгѳ отѣцѣ Иѣсне Кел: Кѣ: Григорѣи Кисѣль зѣ
 Трѣнѣнныѣ слѳжѳѳныѣ пѳ Оуѳлю Хоругѳѳ Валѣчногѳ Гѣтмѣна Григорѣи
 Хотѣвичѣи привѳдѣчи Крѳвѣю обѣлѣсѣ: вѣ Москѳвскѣи тѣ Ѣзпедичѣей за тѣ:
 памѣтѣ ѣгѳ мѣ: Корѳлѣ Жѣгмѣнта трѣтегѳ, двѣи Кисѣлѳ здорѳвѣемъ запечѣ-
 товали. вѣ Прусѳкѣи свѣжѳѳи Ѣзпедичѣей Пѣнѣ и Гѣврѣлѣ двѣи Брѣты рѳжѳѳныѣ
 Дорѳгиничѣи Кисѣленѣ здорѳвѣмъ своѣ за ѳтчѣзну положили: ѣле нѣшо тѣ
 мнѳго повѣстѣи, ѳринѣскѣи, Циѳскѣи, Хотѣнскѣи, и ѣныѣ зѣ непрѣтѣлѣ
 Крѣтѣ Кѣѣ Ѣзпедичѣи выѣставѣли тѳе прѣ ѳчи вѳждѳгѳ; Прусѣмъ потѳмъ
 войнѣ на кѳторѳой вѣ ѳчѣхѣ Нѣгаснѣйшѣгѳ Корѳлѣ ѣгѳ мѣти Пѣна нѣшегѳ,
 которѣи прѣве сѣ Гѣтмѣнѣи и привѳдѣи; пѣрѣвѣи пѳ Гнѣвѳ зѣ Хоругѳѳю
 свѳѳѳю ѳкрылѣсѣ вѣ ѳгнѣ непрѣтѣлѣскѳ, гдѣ и Рѳжѳѳныѣ Иѣсне Кел: кѣшѣ: ѣгѳ
 мѣтѣ панъ Мѣколаѣи неуступѣючи Крѳку Прѳдѣкѣи своѣи ѳбѣтите скупѣлѣсѣ вѣ
 Крѣви своѣи, не припомѣнѣю тѣ ѣакѣ мѣжѣ Иѣсне Кел: кѣшѣ: вѣ Сѣверскѣи
 земѣи совѣ поступѳвѣ: мѣючи вѣ повѣрѣенѳю своѣ нѣкѳторѣи Пѳлки ѳ Иѣсне
 Келмѳ: ѣгѳ Мѣти на Конѣцѣпѳлю Конѣполскѳго Гѣтмѣна Корѳннѳго. Не-
 припомѣнѣю, ѣакѣ напотѳмъ Кѣлѣванѣцѣи тѣсѣчѣи Кѳйсѣка Запорѳбскѳго зѣ

гѣнои Памати Кел: єгѡ Млѣтю Пано Жолкѣвскї, Стѣростою Калускї за-
тагнувши: звеликї оуцѣрѣвкомъ неприѣтелскї кончилесь послуги свои; чогѡ
и найгѡршїи неіавистни*. Йснє Келмѡ: Вашей оупати не мѡжѣ. . . .

Біографическія свѣдѣнія объ Адамѣ Киселѣ сгруппированы въ статьѣ
И. П. Новицкаго, помѣщенной сначала въ *Кіевской Старинѣ* за 1885 годъ,
а затѣмъ вышедшей и отдѣльными оттисками. Статья эта, съ попыткою
болѣе яркаго освѣщенія политической дѣятельности Киселя, составлена по
печатнымъ источникамъ; но въ *Кіевскомъ Центральномъ Архивѣ* находится
весьма много данныхъ о Киселѣ и его родичахъ еще необнародованныхъ.
Правда, далеко не всѣ эти данныя имѣютъ существенное значеніе; тѣмъ
не менѣе, въ общей сложности, они дадутъ возможность сообщить болѣе
обстоятельныя и точныя генеалогическія и біографическія подробности объ
означенной фамиліи матеріальныхъ средствахъ ея, а по отношенію къ Ки-
селю и о политической его дѣятельности. Такъ какъ по неимѣнію опи-
сей пользованіе рукописнымъ матеріаломъ означеннаго архива очень за-
труднительно, то для будущихъ біографовъ Ад. Киселя сообщаемъ здѣсь
случайно сдѣланныя нами, при просмотрѣ документовъ, замѣтки, касающі-
яся какъ самаго Адама, такъ и его родичей. Объ *Адамѣ Кисель*: №№
книгъ: 2158 (л. 1515), 2159 (лл. 34—35), 2162 (л. 218), 2164 (лл. 185,
188), 2146 (л. 1043), 1002 (лл. 341, 391, 405, 436—437, 736), 2150 (лл.
775, 777, 779), 2152 (л. 1062), 2483 (л. 1232 об.), 2484 (лл. 685, 686,
688), 1003 (156 об., 195 об., 638, 826 об., 902, 954), 2468 (л. 427 об.),
2474 (л. 535 об.), 2480 (615 об.), 2471 (л. 724), 1211 (л. 176). Объ *Алек-
сандрѣ Кисель*, №№ книгъ: 2157 (л. 1469 об.), 1002 (лл. 156 об., 751, 927
об., 928, 1002, 1021), 1001 (лл. 299, 350, 459, 475, 756, 765 об., 804,
805 об., 841, 1092, 1094, 1097, 1221, 1222), 1004 (л. 461 об.), 1005 (л.
144), 1006 (лл. 777, 925, 926 об., 1005). 1007 (л. 1063), 1009 (л. 28). О
Николаѣ Кисель, №№ книгъ: 1002 (лл. 520, 612), 1003 (л. 77), 1001 (лл.
308, 309, 317, 932 об., 939 об., 1095, 1097, 1229, 1279 об.). О *Матевѣ
Кисель*, №№ книгъ: 2469 (лл. 1296, 1298), 1001 (лл. 321, 329, 337, 399,
424, 426, 427), 1005 (лл. 23, 87, 141, 1147, 1174 об.), 1007 (лл. 932,
977 об., 980, 1089).

Для будущаго изслѣдователя объ Адамѣ Киселѣ укажемъ еще на
его *Votum w Senacie*, помѣщенный въ рукописномъ сборникѣ, поступив-
шемъ въ бібліотеку Кіев. Дух. Академіи изъ Пачаевской лавры (№ 66, л.л.
52—54). Время произнесенія *Votum'a* въ рукописи не обозначено; но оно
не можетъ быть приурочиваемо ко времени равѣе полученія Киселемъ
сенаторскаго званія. (Новицкїй въ упомянутой статьѣ относитъ на-
значеніе А. Киселя сенаторомъ къ 1641 году, что находится въ противо-

рѣчи съ приведенною нами выдержкою изъ *посвященія* Слезки). Приводимъ начало *Votum'a*, именно первую его часть, гдѣ идетъ рѣчь о притѣсненіяхъ, испытываемыхъ православными.

„Trzy rzeczy albo raczey swobody liberam constituunt Rempublicam: trzy opposita tym swobodom conficiunt servitutum. Albowiem gdzie usus nativi honoris wolny, gdzie wolny ratunek substancyi, gdzie wolny ratunek summienia, nad ktorym sam ieden Bog panuie y onemu roskazuie, tam iest wolna Rzecz Pospolita; lecz gdzie tak wierzą, iako każą, tak zażywaią honori, iak muszą; nie w takiej swobodzie substancye maią, w iakiey chcą: tam iuż exulat libertas, nastempuie servitus. Koncluzya to iest wszystkich politykow; nikt mi tego zniesć nie może, że te są symptomata servitutis, owe zasie demonstrat illa argumenta libertatis. Ten moi M. M. P. P. zalożywszy fundament mowy moiey, z wielkim żalem pozostałych w domach braciey, nie z iednego Woiewodstwa, ale ze wszystkich czterech Ruskich Woiewodstw,—żalósney servitutis faciem prezentuję W. M-ciam M. M. P. P. Bo nie w tey Rzeczy-Pospolitey (do ktorey properabant przodkowie nasi y accesserunt wolni do wolnych, swobodni do swobodnych) żyiemy, ale in summa servitute. Co chcąc deducere W. M-ciam M. M. P. P., ut nigrum oppositum album appareat magis: iakie Pacta przodkow W. M. M. P. P. z przodkami naszymi były? Jakie są swobody poprzysiężone, a iako funditus są zruinowane? Te troie przypominam, co iest z Ruskiemi książęty a Koroną. Primum, że przodkowie nasi Sarmatae Rossi do Wm. ad Sarmatas Polonos libere accesserunt cum suis Diis penatibus: przyniesli prowincye y w nich swoię avitam religionem; że tak iest wyniesiony zakon Grecki z zakonem W. M-ciow Rzymskim, dla tego tak mowie, bo to są formalia verba Privilegiorum, in uno praedicamento, w iednym poszanowaniu iest położony y uprzywileiowany, rowny aditus nam do wszelkich honorow y przodkom naszym, tak Graecae iako y Romanae professionis obwarowany, pogotowiu Kathedry nasze, y ieszcze barziece summienia nasze w takiej swobodzie, w takiej wolnosci są warowane, w iakiey W. M-ci moi Miłosciwi Panowie sami życie. A zaraz żeby mi kto nie zarzucił tego, że się to ma rozumieć o zakonie Greckim, w Uniey będącym, deklaruuję krotko: *Źe materies purior est sua possessione*. Rok był 1569¹⁾, kiedy Rus accessit do Korony; rok zasie 1596, kiedy kilka Rusi Unią wzniesili. Jako tedy nie tey Rusi, iakiey nie było ieszcze, ale tey, ktora była, dane prawo, tak liquet iasnie, że nam, ktorzy y dzisia iestesmy, et nostrae avitae religioni te dane są Privilegia. Jesliż tedy w takiej iest obserwaneciey, w iakiey był zakon Grecki przyięty? y iesli w takiej swobodzie są swo-

¹⁾ Въ рукописи: 1564,—что, очевидно, ошибка.

bodzie sumnienia nasze y wolności? Taż iest też wolność nasza y
wszystkiego grona pospolitego narodu Ruskiego, a my płonne quaerimonie
pozynosimy przed W. M-ciami M. M. P. P. Lecz nie w tey są swobodzie,
toc nie w tey Rzeczy Pospolitey wolney y swobodney. Aże to iest bene no-
tum W. M-ciam M. M. P. P. wszystkim, że odjęta nam iest ta swoboda, toż
odjęta nam wolność, zruinowane fundamenta wolności naszych: a my, liber-
tatis filii, wiarznie niewolej karki nasze nosimy. Jakie tey niewoli są ves-
tigia, prawa W. M-ciow M. M. Panow nas uczą każdego ab anno 1596¹⁾ aż
do dnia dzisiejszego: psowała się krew wolności naszey, aż też iuż tak iest
corruptus sanguis, że żyć daley nie możemy. Brano pierwey beneficia Rusi
starey, dawano ie Rusi nowey; odbierano murowane kathedry, kościoły (nie)²⁾
pozwalano dla wolnego szafunku sumnienia nowe sobie budować, dziełono
potym nowymi z starymi kościołami, y ten dział pactis conventis approbo-
wano, y świątobliwoscią przysięgi Jego Krolewskiej Mei Pana naszego zapie-
czętowano. Teraz iuż y tey ostatney pieczęci violantur passim et ubique: zab-
rano cerkwie, zabroniono exercitium liberum, zniesiono Lubelską cerkiew, to-
tius nobilitatis pignus ex patrimonium wzięto per fors, trzymają insze, także
po wszystkich miastach ubogi narod coelos rumpit suspiriis; pełne turmy
pospolitego człowieka, pełne łańcuchi, kaidany kapłanow; a stan szlachecki
pełen oppressyi, by naywięcey służył, nie nie wysłuży, honory, splendory brak
mają; distributivum iuste meritum, respectu religionis miia, ex quo kto iest
familiey Greckiey ex avitae religionis, iuż nie iest capax dignitatis, iuż iest
diminutus, z naywiększemi krwawemi zasługami swemi non bene meruit in
Republica, sed bene exploratus in religione praemia bierze. Ta tedy pier-
wsza basis libertatis, ktora iest wyrażona in Pactis, że Rzymskiego y Grec-
kiego stanu obywatele w iedney czci y pognosci być mieli, iest funditus ever-
sa y zruinowana“....

1) Въ рукописи: 1576.

2) Въ рукописи: не опущено, очевидно, по ошибкѣ.